

encara, en alguns punts del Sud, una forma ben igual a la del cat. antic: *antsúya* a tres punts de Calàbria: si només fos en el punt 791 (San Pantaleone, extrem S.) i en els dos punts citats de Sardenya, pensariem en un manlleu del català.

Que resta concebible, però és també en dos punts de l'extrem N. de Calàbria (742 i 745); ço que fa pensar, més aviat, que tot plegat resulti no pas de manlleu sinó d'evolució paral·lela; car també tenim *l'antsúnza* en un punt dels Grisons (Schams, a la Sota-selva). Pot 10 tenir-hi algun interès semàntic la descripció del sobre-selvà: 'un cop treta la part del porc per als embotits, allò que resta, fortament remenat, salat i subjecte, es guarda cosit en una bossa, com a llard, i se'n van tirant trossos a les sopes d'hivern' (semblant a l'ús de la *xuia* 15 a Mallorca i a l'Empordà). Altrament vegeu l'article de Jud «Anleitung zur Interpretation der Karte *sugna des AIS*» en *VRom.* XIII, 1954, 219-265.

A França, Nord i Sud, és on el mot s'ha mantingut menys. No sembla quedar-ne res en gascó, fora de la 20 Vall d'Aran, el reducte del màxim arcaisme; i una altra relíquia occitana isolada en l'altre reducte arcaic del centre: Roergue *issoun* «panne de porc, couche de graisse». En fi, una estreta i curta llenca, arran del límit germano-fònic, *sõnts* i variants anàlogues, des de 25 cap a Metz (Rémillly) fins a prop de Belfort (Belmont).

El que menys interès té per a nosaltres i el romànic general és el representat cast. *enjundia* (ant. *enxundia*), car és l'única de les formes romàniques que no ha tingut desenrotllament hereditari, per més que si- 30 gui un semicultisme assimilat des d'antic, però amb el tractament fonètic mig-savi: *exúndzia* (dissim. en *exundia*, *enx-*). El fet de ser una adaptació tardana del llatí clàssic, li deixa per a nosaltres ben poc interès, incomparablement menys que la de qualsevol al- 35 tra de les llengües germanes: que totes ens poden guiar, i per damunt de totes el port. *enxulha*.

Fóra insensat fer cap cas del cast. *enjundia*, tan divergent i secundari, en el judici de la història fonètica d'*ensuya* > *xulla*; que ha quedat ben aclarida, ja no 40 sols per les normes fonètiques i formals, sinó també per l'abundós tresor de variants ben autenticades, localitzades i datades, que hem pogut aplegar: *ensunya* > *enxunya* > *enxulla* > *xulla*. Resta oberta, no gaire, la possibilitat que ja en els Ss. XII-XIV hi hagués 45 una línia collateral *enju(n)ia* que eliminés la segona *n* per una primerenca dissimilació, passant a *-uia*: poc probable, vist el conjunt.

DERIV.: Ja s'ha parlat d'alguns, supra. *Xullada*. *Xuller* [DAg.]; *xulleria*. *Xulleta* [mj. S. xvi, supra; Es- 50 crigl]. *Desxullar* (mall. *desxuyar* 'llevar la pell'), format com *esventrar* de *ventre*, car al ventre del porc o altres animals és on hi ha les parts més greixoses, també *esxuiar* (i cf. en part, *aixuiar*). *Enxullar-se* tort.: el matís sembla ser més aviat de la banda d'enternir- 55 se, *estovar-se*' (també més adequat a la derivació d'una cosa tova com el llard o cansalada) que no 'destarotar-se': «—Que va per mi això de 'sinyora'? --- pos esparpillat --- que no l'has treta ---. —No se'n fasse: quan veig una cara guapa, m'*anxullo*, no m'anfundo 60

de ---»; «en la certinitat de que, al transcriure les notes, no vaig sofrir *anxullament*», Moreira (*Folkl. Tort.*, 216, 728). + *Xullera* potser 'llana sutza d'ovella enganxada en els cards?': «uns cardots, un doblor ab 5 *xulleres* de lana de pintenar», Cervera a. 1373 (*BABL* VI, 199).

¹ Així a l'ed. de 1562, rectificat un error que s'havia escapat en la trad. ll. («laus», caigut, en la impremta, des d'un altre article) en l'ed. de 1507 (f^o f-i-3.6), però els mots catalans són iguals en totes dues. «Cadula» és «micties de graisse» en llatí.

² *Sulla* o *xulla* li devia ser conegut potser del ross. mateix, puix que avui és viu almenys a l'Alt i Baix Emp., no gaire lluny. I aquesta equivalència (que està per *rosta* amb la pron. ross. de la *o*) no manca d'interès; perquè, en el Pallars i Pirineu (fins cap a Cerd.), una *rosta* és una rodanxa de porc, on sol haver-hi greix, però es prefereix que hi hagi força magre. Recordo molts casos en el Pallars Sobirà; on, demanant berena a l'hostal per a una marxa de tot el dia per les muntanyes, i vigilant i reclamant que me n'hi possessin més i millor, em contestaven «—Sí, sí, ja li posaré també una rosteta de magra».

³ En els parlars castellans veïns del català es mantenen les formes més primitives: a la vall d'Echo i a Gistaín és *éula* amb *l*, i el sentit és «trozo de tocino», «lonja de tocino», A. Kuhn, *RLiR* XI, 42-43; Casac., *BDC* XXIV; per al vocab. arag. de Jordana Monpeón, *chulla* «trozo de carne magra, fresca y cruda». «Se mata el latón --- comemos la *éula*, la lavadera ---» Bielsa 1965; «se comió un trozo de *éula*. —? —'carne de cerdo'» Sallent de Gállego 1966.

A Echo mateix, avui ja diuen *chuleta*, però amb el sentit català: «esçojar el jamón es cortar *chuletas*» o sigui 'rodanxes de pernil', 1966. A Múrcia i Albacete, *chulla*, *chulliquia* «chuleta», però amb *l* (Lemus, *Vocab. Panocho*; Zamora, *RFE* XXVII, 246); també manlleus valencians. — ⁴ Val a dir que, per una errada, va sortir imprès *juiés* a la 1.ª ed. de la gran novel·la de Pous; i a la 2.ª ed., crec que ha estat rectificat, si bé no ho trobo a II, cap. 5, p. 198. Però demanant-ho a Avinyonet mateix (1958) em digueren, «sí, estava mal escrit: fem *truita* amb *sújæs*, amb bocins de cansalada, que és més gustosa i de més aliment». — ⁵ Un altre text menys autoritzat de Pero Menino, evidentment modernitzat, canvia *enxulha* en el modern *enxunda*; veg. les cites en P. Machado, p. 41. El castellanisme *enxúndia*, en canvi, no es documenta en portuguès, fins al temps de les conquestes americanes, d'intim contacte amb els castellans; i per primera vegada en el Brasil, en Cardim, parlant dels «gordos pássaros caripirá». —

⁶ MLWagner, *DEtSdo.* I, 140. El mapa de l'*AIS* ens mostra les dues variants fonamentals del tipus AXUNGIA, ocupant els dos terços de l'illa, amb una ampla franja del ll. arcaic ALEPS (> *álope*) en la part Nord del logudorès; i un raconet d'oli de porc' (*ollu e ðorku*) a la punta SE. — ⁷ Perquè també allà hi ha variants antigues amb *o* (=ll. *ö*): *sogna* en el Nomi (1684), *magna-sonza* com a malnom dels ale-